

**A MÜPA ÉS A JAZZTANULMÁNYI KUTATÓCSOPORT
2. NEMZETKÖZI JAZZTANULMÁNYI SZIMPÓZIUMA**

2020. február 8., szombat, 10 óra

A Müpa Jazz Showcase alkalmából

- 10:00 **Üdvözetek**
- 10:10-10:50 **Nyitó előadás**
Prof. Krin Gabbard (Columbia Egyetem)
A jazz megjelenítése a 21. században
- 10:50-11:20 **Előadás**
Ávéd János (doktorandusz, LFZE)
Tizenkétfokúság a jazz-improvizációban
- 11:20–11:40 **Szünet**
- 11:40–12:10 **Előadás**
Martin Breternitz (doktorandusz, Schiller Egyetem, Jena)
Hogy zajlik a jazzélet Németországban 2020-ban? Hálózatok, struktúrák, lehetőségek
- 12:10–12:40 **Előadás**
Szegeði Márton, PhD (Zene- és Előadóművészeti Egyetem, Graz)
Stíluspluralizmus és interkulturális hatások Szabó Gábor életművében
- 12:40–13:00 **Szünet**
- 13:00–14:00 **Kerekasztal**
Kulturális örökség-e a magyar jazz? Ha igen, hogyan őrizzük meg?
Résztevők:
Dalos Anna zenetörténész, a BTK Zenetudományi Intézet 20-21. Századi Magyar Zenei Archívum vezetője
Erdősi Péter, az Atelier Interdiszciplináris Történeti Tanszék, ELTE BTK adjunktusa
Kurutz Márton, a Filmarchívum–Magyar Nemzeti Filmalap Zrt. gyűjteményezési és kutatási menedzsere
A kerekasztal moderátora:
Zipernovszky Kornél, jazzkritikus, a Jazztanulmányi Kutatócsoport alapítója

A szimpóziium háziasszonya Könyves-Tóth Zsuzsanna, a Jazztanulmányi Kutatócsoport tagja, az LFZE doktorandusza. A workshop kétnyelvű, az előadások magyarul és angolul hangoznak el, szinkrontolmácsolást biztosítunk. A belépés ingyenes, de kérjük, részvételi szándékát regisztrációban jelezze a következő e-mail címen: info@mupa.hu

A Jazztanulmányi Szimpózium

A Müpa Jazz Showcase alkalmából másodszer rendezett nemzetközi tanácskozáson a jazztanulmányok (jazz studies) változatos témáit tűzik napirendre neves külföldi kutatók és professzorok, köztük a Showcase zsűritagjai. A fő előadó, Krin Gabbard a Columbia Egyetemről érkezik, hogy a jazz kortárs reprezentációjáról értekezzen új irodalmi- és filmpéldák alapján. Gabbard professzor az egyik leghíresebb létrehozója az új tudományterületnek, amely interdiszciplináris keretekben vizsgálja a jazz, a művészetek és a társadalom szerteágazó kapcsolatát.

Az improvizáció kérdéseit boncolgatja a népszerű szaxofonos, Ávéd János. Azt vizsgálja, milyen szerepet kaphat a skála összes hangjának egymás utáni megszólaltatása, vagyis a tizenkétfokúság a jazzmuzsikus rögtönzése során. A Jenai Schiller Egyetem kutatója, Martin Breternitz arról beszél, hogy jelenleg milyen hálózatok, struktúrák, informális lehetőségek állnak a német jazz-zenészek rendelkezésére, milyen módon épül fel az olajozott működés jeleit mutató németországi jazzélet. A Grazi Zeneművészeti Egyetem magyar oktatója, Szegedi Márton 2019-ben monográfiát adott ki Szabó Gáborról, a hatvanas években Amerikában világhírűvé vált gitárosról. Előadása, amely egyben könyvbemutató is, azt elemzi, hogy milyen hatások járultak hozzá Szabó jellegzetes hangjának kialakulásához.

A záró kerekasztalnál három olyan vezető szakember foglal helyet, zenetudós, történész, és filmarchívum-vezető, akik saját szakterületük válaszaival segítenek megoldani a címben feltett kettős kérdést: Kulturális örökség-e a magyar jazz? Ha igen, hogyan őrizzük meg?

A *Jazztanulmányi Kutatócsoportot* (Jatakucs), 2015-ben alakította Ziperovszky Kornél jazzkritikus azért, hogy a jazzt, a világ tudományosságában immár bevett módon zene-, társadalom- és bölcsészettudományi, egyszóval interdiszciplináris kutatások tárgyává tegye itthon is. Könnyen talált társakra, mert az ország számos egyetemén sok Bachelor, Master és PhD szintű disszertáció született az utóbbi években az adott tudományág módszereivel vizsgálva a magyar és nemzetközi jazzkultúra által felvetett problémákat. A csoport először az *Americana E-journal* című online folyóiratban, majd a *Replika* című folyóiratban 2017-ben (101-102. sz.) jelentkezett tematikus különszámmal, lerakva a jazztanulmányok hazai alapköveit. A Jatakucs „nulladik” évi nemzetközi szimpóziuma 2017. májusában a Budapest Music Centert és a Budapesti Corvinus Egyetem Társadalomtudományi Karát szimbolikusan is összekötötte, ahogy a Müpa Jazz

Showcase is kiváló alkalom a jazz mind elméleti, mind gyakorlati megközelítésére.

Krin Gabbard (Columbia University)

A jazz megjelenítése a 21. században

Jazz szakírók és kutatók talán túl közel vannak még a kortárs zenéhez, hogy felmérjék a tágabb képzettársításokat. A 21. században készült filmek, regények és tévéműsorok lehetnek a legalkalmasabbak arra, hogy rátapintsunk a globális attitűdökre. Az olyan regényekben, mint Roddy Doyle *Oh, Play That Thing* (2004), Nathaniel Mackey *Bass Cathedral* (2007) és Michael Chabon *Telegraph Avenue* (2012) című műveiben összetett karakterű szereplők kapcsolódnak be zökkenőmentesen jól-ismert jazz történetekbe. Ezzel szemben az olyan filmekben, mint a *Terminál* (Steven Spielberg, 2004), a *Tony Takitani* (Jun Icsikava, 2004), és a *Good Night and Good Luck* (Jó estét, jó szerencsét! George Clooney, 2005) a jazz elsősorban a nosztalgia előhívását szolgálja. Újabban, az AMC *Preacher* (2016-2019) című tévéfilm-sorozatában a jazz megőrzi különösségét és marginális helyzetét, amit a múlt század közepe óta hordoz. A művészetek előtt ma kivételesen széles lehetőségek állnak, ha műveikbe a jazz világát is be akarják építeni.

Krin Gabbard a Columbia University Jazztanulmányi programjának oktatója. 2014-ben vonult nyugdíjba a Stony Brook Universityről, ahol 1981-től klasszikus irodalmat, filmtanulmányokat, és irodalomelméletet oktatott. Könyvei egyebek között: *Psychiatry and the Cinema* (1987), *Representing Jazz* (1995), *Jammin' at the Margins: Jazz and the American Cinema* (1996), *Black Magic: White Hollywood and African American Culture* (2004), és *Better Git It in Your Soul: An Interpretive Biography of Charles Mingus* (2016).

Ávéd János (LFZE)

Tizenkétfokúság a jazz-improvizációban

A jazz születése óta magában hordozza az improvizáció és a kompozíció kettősségét. A zeneszerzők az improvizáció megszólalásának vitalitására vágnak, az improvizáló jazz-zenészek pedig a kompozíció formai sűrűségére. Ez motiválja a mai kor jazz-zenészeit is hogy tanulmányozza a különböző zenék eredetét, elsajátítsa, majd spontán módon alkalmazza kompozíciós módszereit,

szerkesztési stílusait. Vajon hogyan tud egy jazz zenész tizenkét hangot „zene-fogalmazás” közben fejben tartani? Elérhető-e a dodekafónia az improvizáló gyakorlatban? Tudunk-e spontán módon tizenkétfokú sorokat improvizálni? A zenei struktúrák tanulmányozása mennyiben gazdagítja egy jazz-zenész szókincsét?

Ávéd János (sz. Mindszent 1983) szaxofonos, zeneszerző, hangszerelő, zenetanár a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen diplomázott. Balance nevű formációjával és David Binneyvel hangos sikert arattak a 2013-ban a Művészetek Palotájában. Néhány éve Quartetjével új, stílusfüggetlen zenei nyelv megvalósítását tűzték ki célul. A Transform Quintetben Joey Calderazzóval, a Modern Art Orchestra szólistájaként pedig számos világnagysággal dolgozhatott már együtt: Benny Golson, Kurt Elling, New York Voices, Eötvös Péter, Adam Nussbaum, Bob Mintzer, David Liebman, Randy Brecker, Chris Potter, Mike Garson, Mezzoforte, Miklósa Erika, Rhoda Scott és Silje Nergaard. A LFZE jazz-szaxofon egyéni képzésű DLA doktorandusza.

Martin Breternitz (Schiller Egyetem)

Hogy zajlik a jazzélet Németországban 2020-ban?

Hálózatok, struktúrák, lehetőségek

Manapság a jazz Németországban a kreatív helyi és más muzsikusok, szcénák, klubok, fesztiválok és egyetemek széles palettáját nyújtja. Ennek ellenére a német jazzmuzsikusok többsége keményen küzd, hogy csak a jazzből éljen meg. Áttekintésemben megvizsgálom a kérdést, hogy állnak fel a kortárs jazz színterek és hálózatok az állami szubvenciókkal és hogyan lehet a popzenei muzikológia fogalmaival leírni őket. Ezzel szembeállíthatóak a fiatal professzionális német jazz-zenészek generációjának társadalmi és gyakorlati életbeli meghatározottságai. Miért és hogyan játszanak jazzt, hogy élük ezt meg? Szerintük milyen a német jazz aktuális és jövőbeli helyzete? Mint a főleg a művelt középosztályt megszólító zenének, a jazznek már nincs olyan súrlódási együttthatója, amellyel kölcsönössé tehetne vagy kritizálhatna aktuális politikai diskurzusokat, vagy részt vehetne bennük. Az individualitás és az önkifejezés tűnnek a legfontosabb szempontoknak. Előadásomban vizsgálom az (in)formális struktúrákat, a zenészek szükségleteit és a bennük megfogalmazódó önképet, hogy ezáltal lehetőség nyíljen az összehasonlításra a más országokban zajló jazzélettel.

Martin Breternitz (sz. 1987) muzikológiát hallgatott Lipcsében és Weimarban, ezen túl szaxofonozni tanult különböző tanároknál. Kiegészítésképpen kulturális szervezőként is dolgozott a Tübingi Tartományi Ifjúsági Big Band menedzsereként és a tartomány *Jazzmeile* nevű fesztiváljának projektvezetőjeként. Egyik alapítója a tübingi *LAG Songkultur* rock, pop & jazz egyesületnek. A Weimari Liszt Zeneművészeti Karon muzikológia diplomát szerzett jazz és pop történeti kiegészítő szakon 2015-ben. PhD disszertációját az NDK-beli jazzéletről írja 2016 óta a weimari egyetemen és a jéni Friedrich Schiller Egyetemen.

Szegedi Márton (Kunstuniversität, Graz)
Stíluspluralizmus és interkulturális hatások
Szabó Gábor életművében

A jazz történetének alakulását figyelve megállapítható, hogy a hatvanas évek végéig egyes stílusirányzatok mindig dominánsabb szerepet töltöttek be, és a jazz zenészek nagy része is azok szerint játszott. A hatvanas évek közepétől azonban megindult egy újfajta tendencia, felgyorsult a zenei globalizáció. A jazz egyrészt különböző népi elemekkel találkozott, másrészt elkezdte magába olvasztani a rock- és popzene különböző struktúráit, melynek következtében stilisztikai határai nagymértékben kiszélesedtek. Szabó Gábor (1936–1982) azon kevés magyar jazz zenészek közé tartozott, akik egyfelől központi szerepet játszottak az amerikai jazz szcénában, másfelől jelentősen hozzájárultak a stíluspluralizmus kialakulásához. Ő volt az egyik legelső jazz gitáros, aki különféle etno-elemeket olvasztott zenéjébe, letéve későbbi transznacionális stílusok alapjait. Ezzel egyidejűleg vett fel repertoárjába pop- ill. rockzenei stílusjegyeket is, ami újabb hibrid műfajok kialakulásához vezetett. Előadásomban bemutatom, hogy milyen interkulturális hatások játszottak kiemelkedően fontos szerepet Szabó Gábor stilisztikájában, valamint hogy ezek milyen módon mutatkoztak meg gitárjátékában.

Szegedi Márton a grazi Zene- és Előadóművészeti Egyetemen (Kunstuniversität) végzett klasszikus gitár és zenepedagógia (MA), valamint zenetudomány (PhD) szakokon. 2011 óta az egyetem Jazzkutatási Intézetében kutatóként, 2017-től tudományos főmunkatársként tevékenykedik. 2007 óta rendszeresen publikál nemzetközi szakfolyóiratokban, továbbá 2017 óta társszerkesztője a *Jazz Research News*, *Jazzforschung/Jazz Research* valamint a

Beiträge zur Jazzforschung/Studies in Jazz Research kiadványoknak. Első könyve (*Die Stilistik von John Scofield*) 2012-ben jelent meg a grazi ADEVA kiadó gondozásában; második monográfiája *The Music of Gábor Szabó* 2019 márciusában került kiadásra ugyanitt. Kutatási szakterületei: jazzanalízis, transzkripció, stíluskutatás.

Kerekasztalbeszélgetés

Kulturális örökség-e a magyar jazz?

Ha igen, hogyan őrizzük meg?

Résztevők:

Dalos Anna zenetörténész, a BTK Zenetudományi Intézet 20-21. Századi Magyar Zenei Archívum vezetője

Erdősi Péter, adjunktus, ELTE BTK Atelier Interdiszciplináris Történeti Tanszék

Kurutz Márton, gyűjteményezési és kutatási menedzser, Filmarchívum, Magyar Nemzeti Filmalap Zrt,

Moderátor:

Zipernovszky Kornél, jazzkritikus, a Jazztanulmányi Kutatócsoport alapítója

A kerekasztal résztvevői azt a kérdést taglalják, hogy mennyiben része a nemzeti kulturális örökségnek a jazz? Nem csak a lemezeket, a Rádió és a TV stúdiófelvételeit kell a fogalomba beleérteni. Hiszen Seiber Mátyás vezette a világ első jazztanszakát Frankfurtban, az *Arizona* mulató messze földön híressé vált, a *Szomorú vasárnap* pedig világslágerré, *A tanú* filmzenéjét Vukán György írta, Szakcsi Lakatos Béla öt éve A Nemzet Művésze, Oláh Kálmán szimfonikus zenekarral improvizált a Nemzeti Hangversenyteremben és Dresch Mihály megalkotta saját hangszerét, a *Fuhun*-t, stb. Márpedig ha ezeket a művészi teljesítményeket kiemelkedő értéknek tekintjük, akkor ugyanúgy archívumi vagy muzeális megőrzésre méltóak, mint a jobban bevett vagy régebbi művészetek szellemi és tárgyi emlékei. Mivel új intézmény létrehozására aligha lesz erőforrás, hogyan lehetne a meglévőket, a nagyszámú magán- és közgyűjteményt a nagyközönség, a kutatók, a zenészek és a növendékek – no meg a nemzetközi hírnév – érdekében jobban hasznosítani?